

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою
(пост. 3 п. 7 від 24 березня 2022 р.)

В. о. ректора
Анатолій МАЗАРАКІ

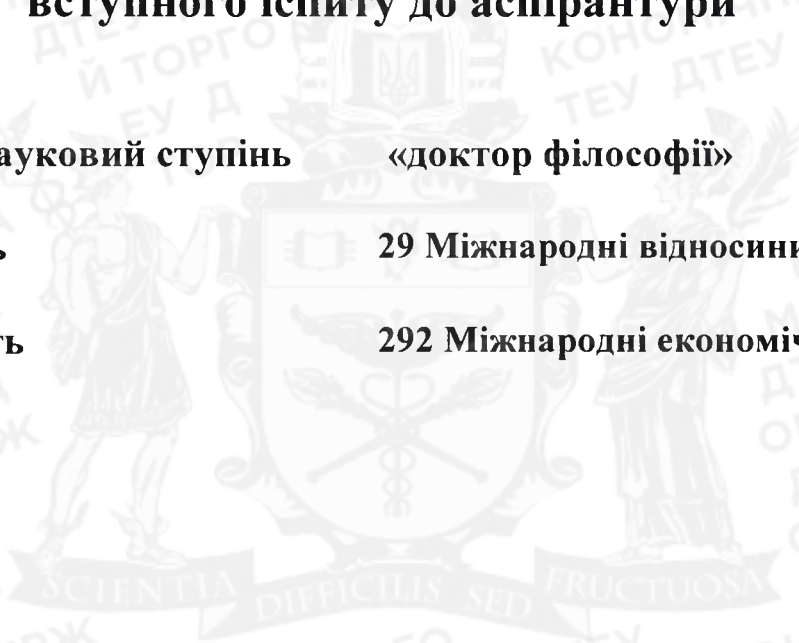

**ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури**

освітньо – науковий ступінь «доктор філософії»

галузь знань 29 Міжнародні відносини

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Київ 2022

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автор: Мельник Т.М., д-р екон. н., проф.

Розглянута та схвалена на засіданні кафедри міжнародного менеджменту 18 лютого 2022 р., протокол № 15

Рецензент: Фокіна-Мезенцева К.В., д-р. екон. н.

Навчальна програма

**Програма
вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 292 - міжнародні економічні відносини**

Автор: МЕЛЬНИК Тетяна Миколаївна

ВСТУП

Програма вступного іспиту до аспірантури розроблена у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» та стандарту вищої освіти ДТЕУ. В ній конкретизуються вимоги до здобувача третього рівня вищої освіти, які відповідають дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій, що передбачають здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин між суб'єктами світового економічного простору в процесі еволюції міжнародного співробітництва, що передбачає глибоке переосмислення нових цілісних знань, у тому числі, оновлення методології економічного аналізу, розробки на цій основі практичних рекомендацій щодо ефективності діяльності суб'єктів міжнародної економічної діяльності на мікро- та макрорівнях.

Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти за умови успішного виконання відповідної освітньої програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Належна підготовка та успішне складання вступного іспиту до аспірантури за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини» засвідчує, що здобувач третього рівня вищої освіти достатньо підготовлений для отримання інтегральних, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, достатніх для здобуття фундаментальних знань з міжнародних економічних відносин, опанування практичними уміннями і навичками для проведення науково-дослідницької діяльності за спеціальністю.

Здобувач третього рівня вищої освіти повинен мати ґрунтовані знання зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини» у частині таких фахових компетентностей, як здатність формувати обґрунтовані рішення щодо налагодження міжнародних економічних відносин на всіх рівнях їх реалізації, здатність аналізувати моделі розвитку національних економік і визначати їхню роль у сучасній світогосподарській системі, здатність визначати й оцінювати прояви економічного глобалізму, виклики та дисбаланси глобального розвитку та їх вплив на міжнародні економічні відносини, здатність оцінювати масштаби діяльності глобальних фірм та їхні позиції на світових ринках, знання та розуміння принципів соціальної відповідальності в діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин і їхнього впливу на економічний розвиток країн, здатність аналізувати й оцінювати геоекономічні стратегії країн з позиції національних економічних інтересів.

Набуті знання здобувач третього рівня вищої освіти зобов'язаний продемонструвати на вступному іспиті до аспірантури, програма якого охоплює такі напрями, як: сутність світового господарства та закономірності його розвитку; міжнародні торговельно-економічні організації в системі багатостороннього регулювання міжнародних економічних відносин; міжнародний бізнес: сутність, еволюція, основні характеристики; сучасні стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації; зміст і характерні риси міжнародного менеджменту; глобалізація як імператив розвитку міжнародної конкурентоспроможності; стратегія економічного розвитку України у глобальному середовищі.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Сутність світового господарства та закономірності його розвитку

Світове господарство: сутність, елементи і суб'єкти, детермінанти розвитку. Якісний і кількісний аспекти розвитку світового господарства. Секторальний, галузевий, регіональний, кластерний, соціально-економічний і цивілізаційний зрізи дослідження світового господарства.

Вплив процесів поділу праці на світове господарство. Характеристика суб'єктів міжнародних економічних відносин. Поняття середовища МЄВ, його структура й особливості.

Нові тенденції в розвитку міжнародних економічних відносин та міжнародного поділу праці. Закони і закономірності розвитку світового господарства. Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства. Тенденції інтернаціоналізації і циклічність світогосподарського розвитку. Світова торгівля та торговельна політика в умовах пандемії COVID-19. Вплив воєнних конфліктів на структуру світової торгівлі та торговельну політику окремих країн.

Основна література: 2, 6, 9

Додаткова література: 12, 13, 15, 17, 18, 26

Тема 2. Міжнародні торговельно-економічні організації в системі багатостороннього регулювання міжнародних економічних відносин

Міжнародні торговельно-економічні організації як постійно діючий механізм регулювання світового господарства. Сутність та ознаки міжнародної торговельно-економічної організації. Критерії класифікації

міжнародних економічних організацій: за членством, географічним охопленням, функціональною спрямованістю, юридичним статусом, характером діяльності, періодом функціонування. Міжурядові та неурядові міжнародні торговельно-економічні організації.

Функціональна спрямованість міжнародних торговельно-економічних організацій. Зміст регулюючої, контролюючої, координаційної, інформаційної та консультативної функцій міжнародних торговельно-економічних організацій. Усталені організаційні структури міжнародних торговельно-економічних організацій. Загальна характеристика органів міждержавних та недержавних організацій: головних, виконавчих, адміністративних, комітетів та комісій. Види рішень в організаціях, процедури та механізми їх прийняття. Економічні санкції як інструмент впливу на зовнішню політику країни.

Основна література: 2, 6, 8

Додаткова література: 15, 16, 17, 18, 20, 21, 26, 30

Тема 3. Міжнародний бізнес: сутність, еволюція, основні характеристики

Економічна сутність міжнародного бізнесу. Характерні риси міжнародного бізнесу та його особливості. Причини формування та розвитку міжнародного бізнесу. Ключові детермінанти мотивації до міжнародного бізнесу.

Етапи формування та розвитку міжнародного бізнесу: комерційна ера, ера експансії, ера концесій, ера національних держав, ера глобалізації.

Історичний контекст завдань підприємницької діяльності: епоха масового виробництва, епоха масового збуту, постіндустріальна епоха.

Міжнародний бізнес в умовах глобалізації. Сучасні організаційні форми та моделі міжнародного бізнесу. Інтернаціоналізація міжнародного бізнесу як явище та процес. Вплив пандемії COVID-19 на ведення міжнародного бізнесу. Стратегія та тактика бізнесу в умовах воєнного стану.

Основна література: 4, 5, 6, 10, 11

Додаткова література: 13, 15, 16, 17, 20, 22, 26, 28, 29

Тема 4. Міжнародні стратегії економічного розвитку

Методологічні підходи до систематизації та сучасного позиціонування країн світу. Індекс інклюзивного розвитку як індикатор конкурентного статусу країн в глобальному середовищі. Основні моделі

розвитку країн-суб'єктів світової економіки. Зовнішньоекономічні зв'язки держави - складова частина міжнародних економічних зв'язків, світового господарства.

Об'єктивна необхідність міждержавних економічних зв'язків та взаємна зацікавленість країн у їх розвитку. Механізми двосторонніх міждержавних відносин. Багатостороннє міжнародне економічне співробітництво. Стратегічне партнерство. Індустріальні та постіндустріальні стратегії національного економічного розвитку. Глобальні пріоритети міжнародних стратегій економічного розвитку: конкурентоспроможність, сталість, макроекономічна стійкість.

Основна література: 1, 4, 5, 7

Додаткова література: 13, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 25, 30

Тема 5. Зміст і характерні риси міжнародного менеджменту

Міжнародний менеджмент в системі міжнародного бізнесу. Сутність та основні тенденції розвитку міжнародного менеджменту. Сучасні концепції міжнародного менеджменту. Американська, японська та західноєвропейська школи менеджменту.

Транснаціональні корпорації як об'єкт міжнародного менеджменту. Класифікація транснаціональних (міжнародних) корпорацій. Основні фази переростання національної корпорації в міжнародну. Структура транснаціональних корпорацій. Структура управлінських відносин в міжнародних корпораціях. Сучасні стратегічні орієнтації міжнародних корпорацій.

Особливості середовища міжнародного менеджменту. Порівняльна характеристика середовища міжнародних і національних корпорацій. Складові міжнародного середовища. Політико-правове середовище міжнародних корпорацій. Економічне середовище міжнародних корпорацій. Технологічне середовище міжнародного менеджменту.

Основна література: 4, 5, 6, 10, 11

Додаткова література: 16, 17, 20, 22, 26, 28, 29

Тема 6. Глобалізація як імператив розвитку міжнародної конкурентоспроможності

Сутність та характерні риси глобалізації як суспільного процесу. Чинники глобалізму. Форми розвитку економічної глобалізації. Ознаки та рушійні сили глобальної конкуренції. Джерела досягнення глобальної конкурентоспроможності.

Особливості розвитку регіональної економічної інтеграції в умовах глобалізації. Системна взаємодія світогосподарських структур за умов глобальної конкуренції. Фактори впливу на формування моделей взаємодії суб'єктів світової економіки. Багаторівнева система глобальної конкуренції.

Показники розвитку глобальної конкуренції. Індекс глобальної конкурентоспроможності: сутність, структура та розрахунок.

Основна література: 2, 6, 9

Додаткова література: 12, 13, 15, 17, 18, 26

Тема 7. Стратегія економічного розвитку України у глобальному середовищі

Методологія позиціонування України в сучасній світогосподарській системі. Зміст та етапи еволюції стратегії міжнародної економічної діяльності України. Проблеми включення України в систему світогосподарських зв'язків. Обсяги, характер та структура зовнішньоекономічних зв'язків України в розрізі міжнародної торгівлі, інвестування, міжнародних кредитних зв'язків. Зміст та особливості формування гео економічної стратегії України. Регіонально-інтеграційні пріоритети національного економічного розвитку. Взаємодія України з міжнародними економічними організаціями. Перспективи України в глобальній економічній системі. Економічна політика України в умовах воєнного стану.

Основна література: 1, 6

Додаткова література: 12, 13, 14, 15, 16, 12, 24, 26, 27, 28, 30

КРИТЕРІЇ

оцінювання знань на вступному іспиті зі спеціальності для здобуття ступеня вищої освіти доктор філософії

1. Загальні положення:

Мета вступного іспиту зі спеціальності – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників згідно з вимогами програми вступних іспитів до аспірантури.

2. Структура екзаменаційного білета:

Екзаменаційний білет вступного іспиту зі спеціальності складається з 4-х питань.

3. Критерії оцінювання:

- Рівень знань оцінюється за 100-бальною шкалою.
- Максимальна кількість балів за повні правильні відповіді: перше питання – 25 балів, друге питання – 25 балів, третє питання – 25 балів, четверте питання – 25 балів. Неправильна відповідь оцінюється у 0 балів.
- Особи, які отримали менше 60 балів до наступних іспитів не допускаються та участі у конкурсі не беруть.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535
2. Міжнародна економіка: підручник/ У двох частинах.; за наук. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – Ч.І. – 633 с.
3. Міжнародна економіка: підручник/ У двох частинах.; за наук. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – Ч. 2. – 384 с.
4. Міжнародний маркетинг: підручник / за ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник / Т.М Мельник, Л.П. Кудирко, К.С. Пугачевська [та ін.] – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 450 с
5. Міжнародний менеджмент: навчальний посібник / В.П. Онищенко– К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 250 с
6. Міжнародні економічні відносини: підручник / за наук. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник/ Т.М Мельник, Л.П. Кудирко [та ін.]; – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 612 с.
7. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т.М. Мельник, О.В. Дьяченко, О.В. Зубко ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 600 с.
8. Міжнародні організації: Навч. посіб./За ред О.С.Кучика. – 2-ге вид, перероб. і доп. –К.: Знання, 2007. – 749 с.
9. Світовий ринок товарів та послуг : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 720 с.
10. Транснаціональні корпорації: навч. посіб. / О.І. Давидова, К.Ю. Величко, О.І. Печенка – Харків: Видавництво «Форт», 2018. – 175 с
11. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : підручник / Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 456 с.

ДОДАТКОВА

12. Структурі трансформації у світовій економіці: виклики для України / В. Сіденко (керівник проекту) та ін. – Київ: Заповіт, 2017. – 182 с.
13. Україна після коронакризи – шлях до одужання : наук. доп. / [Я. А. Жаліло, Я.В. Базилюк, С.В. Ковалівська, О.О. Коломієць та ін.] ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ : 2020. – 304 с.
14. Кораблін С.О. Макроекономічна динаміка України: пастка сировинних ринків: монографія. К.: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2017. – 308 с.
15. Панченко, В. Г. Економічні інструменти як засіб досягнення зовнішньополітичних цілей [Текст] / В. Г. Панченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 16. – С. 25–31
16. Антонюк В. В. Інформаційна війна в структурі сучасного геополітичного протистояння: нові контексти та інтерпретації. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 7. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2121> (дата звернення: 10.03.2022). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.7.33
17. Осташко Т.О., Кобута І.В. Зміни у світовій торгівлі та торговельній політиці в умовах пандемії COVID-19: виклики та можливості для України / Т.О. Осташко, І.В. Кобута // Економіка і прогнозування. – 2020. - №3. С. – 7-24.
18. Євроінтеграційні пріоритети національного бізнесу: монографія; за заг. ред. А.А. Мазаракі. / А.А. Мазаракі, Т.М Мельник, Л.П. Кудирко, К.С. Пугачевська [та ін.] – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 672 с.
19. Кривенко Н. В. Методичні підходи до оцінки розвитку міжнародного поділу праці / Н. В. Кривенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. – Острог : Вид-во НУ«ОА», 2017. – № 5(33). – С. 32–35.
20. Ладиченко К.І. Індикатори вимірювання зовнішньоторговельної відкритості національної економіки / К.І. Ладиченко // Економічний простір: Збірник наукових праць. – 2015. – № 95. – С.16 – 25.
21. Кудирко Л. П. Регуляторна компонента зміни ролі країн периферії та напівпериферії в міжнародній торгівлі / Л. П. Кудирко // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – Вип. 30. – С. 104-112.
22. Кудирко Л.П. Проблеми деінституціалізації стратегічного партнерства в умовах глобальних трансформацій // Економічний

- простір: зб. наук. праць. – № 117. – Дніпро: ПДАБА, 2017.– 265с. – С. 5-14
23. Мельник Т. Стратегії національного бренду в умовах глобалізації / Т. Мельник, А. Варібрусова // Вісник КНТЕУ. – 2019. – № 2 (124). – С.34–51
24. Парадигма креативного менеджменту в глобальній економіці: [монографія] / [Д.Г.Лук'яненко, О.С.Дорошенко, Т.О.Галахова та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. Д.Г.Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2016. – 231 с.
25. Небрат В.В. Історичний вимір трендів зовнішньоекономічної політики / В.В. Небрат // Економіка України. – 2017. - №5-6. – С. 151-169
26. Цифрові технології в інноваційній трансформації економіки України : колективна монографія / Єгоров І.Ю., Никифорок О.І. та ін. ; за ред.: чл.-кор. НАН України Єгорова І.Ю., д.е.н. Никифорок О.І., к.е.н. Ліра В.Е. ; НАН України, ДУ “Ін-т. екон. та прогноз. НАН України”. – Електрон. ресурс. – К., 2020. – 308 с.
27. Яременко О.Л. Глобальні дисбаланси та новий протекціонізм: інституційна гіпотеза / О.Л. Яременко // Економіка України. – 2017. - №5-6. – С. 106-119
28. Ukrainian economy growth imperatives: Monograph [Text] / A. Mazaraki, S. Melnichenko, G. Duginets et al; edited by Anatolii A. Mazaraki – Prague: Coretex CZ SE, 2018. – 300 p.
29. Melnyk T. Gravity model of trade turnover between Ukraine and the EU / T.Melnyk, N. Kalyuzhna, K. Pugachevska // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. - №4. – P.217-223
30. Melnyk T. Features of Ukraine participation in international contractual relations / T.Melnyk, L.Kudyrko, L.Samsonova // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018.– № 1. Vol.4. – P.276-282
31. Global determinants of the international movement of factors of production: the economic-legal and institutional context : monograph [Text] / T. Melnyk. – Estonia, 2018. - 400 p.
32. Transformation of national regulatory systems: economic and institutional context: Monograph [Text] / Melnyk T., Pugachevska K., Sevruck I., Vorobei Y., Samsonova L. et al.; edited by Tetiana Melnyk, 2019., Kyiv: UISEI – 162 p.